

QISHLOQ XO‘JALIGI TASHKILOTLARIDA AUDIT JARAYONIDA UCHRAYDIGAN TIPIK XATOLAR

Rustamova Irodaxon

*SDVMChVB Universiteti Toshkent filiali Buxgalteriya hisobi va audit
yo‘nalishi 2-bosqich talabasi*

Kirish

Audit — bu moliyaviy va buxgalteriya hisobotlarining to‘g‘riligi, ishonchliligi va qonuniyligini tekshiruvchi muhim jarayondir. Xususan, qishloq xo‘jaligi tashkilotlari faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari mavjud bo‘lib, audit jarayonida ayrim tipik xatoliklar muntazam kuzatiladi. Ushbu xatolar tashkilotning moliyaviy holatini noto‘g‘ri aks ettiradi, hisobotlarda ishonchsizlik yuzaga kelishiga sabab bo‘ladi. Shu bois bu maqolada aynan qishloq xo‘jaligi tashkilotlarida audit paytida eng ko‘p uchraydigan xatolar tahlil qilinadi va ularni bartaraf etish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

Asosiy qism

Qishloq xo‘jaligi tashkilotlarining faoliyat sohalari — ekin yetishtirish, chorvachilik, parrandachilik, baliqchilik va shu kabi yo‘nalishlardan iborat bo‘lib, har birining buxgalteriya hisob yuritish talablari har xil bo‘ladi. Bu esa audit jarayonining murakkabligini oshiradi.

Audit jarayonida eng ko‘p uchraydigan tipik xatolar quyidagilardan iborat:

1. Asosiy vositalarni noto‘g‘ri baholash va eskirish hisobini to‘g‘ri yuritmaslik.

Ko‘plab fermer va qishloq xo‘jaligi tashkilotlari texnika, bino-inshootlar va boshqa vositalarning eskirish koeffitsientini noto‘g‘ri hisoblaydi. Bu esa aktivlarning balansdagi qiymatini noto‘g‘ri aks ettiradi.

2. Ishlab chiqarish tannarxini noto‘g‘ri hisoblash.

Ko'pincha urug', o'g'it, yoqilg'i, ishchi kuchi va boshqa xarajatlar to'liq yoki aniq aks ettirilmaydi. Natijada mahsulot tannarxi noto'g'ri hisoblanadi va moliyaviy hisobotga ta'sir ko'rsatadi.

3. Daromad va xarajatlarni noto'g'ri davrlarga taqsimlash.

Audit davomida daromad va xarajatlarning tegishli hisobot davrlariga to'g'ri kiritilmagani aniqlanadi. Bu esa moliyaviy natijalarni buzadi.

4. Ichki nazorat tizimining yetarli darajada tashkil etilmaganligi.

Ichki audit yoki nazorat mexanizmlarining yo'qligi sababli xatoliklar erta aniqlanmaydi. Boshqaruv qarorlari xato asosga quriladi.

5. Moddiy zaxiralar harakati ustidan yetarli nazorat yo'qligi.

Omborxona hisobining bo'shligi yoki noto'g'ri yuritilishi sababli moddiy resurslar harakati to'liq nazorat qilinmaydi, yo'qotishlar yuz beradi.

6. Soliq va moliyaviy hisobotlar orasidagi tafovutlar.

Auditda soliq hisoboti bilan buxgalteriya hisoboti o'rtasida tafovutlar aniqlanadi. Bu esa soliq organlari tomonidan jarimalarga olib keladi.

7. Huquqiy hujjatlar bilan ishlashdagi kamchiliklar.

Kontraktlar, shartnomalar yoki boshqa asosiy hujjatlarning to'g'ri yuritilmaganligi, ularning mavjud emasligi yoki noto'g'ri rasmiylashtirilganligi auditda xatolik sifatida baholanadi.

Yuqoridagi xatolar qishloq xo'jaligi tashkilotlarida audit sifatining pastligiga sabab bo'ladi. Ularni kamaytirish uchun:

- buxgalterlar va moliyaviy mutaxassislar doimiy malaka oshirib borishlari;
- zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanish;
- ichki nazorat tizimini kuchaytirish;
- hujjat aylanishini tartibga solish lozim.

Xulosa

Qishloq xo'jaligi tashkilotlarida audit jarayonida uchraydigan tipik xatolar ko'pincha e'tiborsizlik, malaka yetishmovchiligi yoki hisob yuritishdagi eski yondashuvlar natijasidir. Audit faqat xatolarni aniqlash emas, balki ularni bartaraf etish va moliyaviy faoliyatni samarali tashkil qilish vositasi bo'lishi kerak. Shu bois

har bir qishloq xo'jaligi tashkiloti uchun buxgalteriya va audit madaniyatini yuksaltirish ustuvor vazifadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobi to'g'risidagi Qonuni. (2023-yilgi tahriri)
2. O'zbekiston Respublikasi Auditorlik faoliyati to'g'risidagi Qonuni.
3. Qishloq xo'jaligida buxgalteriya hisobi / Sh.X. Tursunov, B.T. Usmonov – Toshkent, 2022.
4. Audit asoslari / M.E. Karimov – Toshkent moliya instituti nashriyoti, 2021.
5. Zamonaviy audit metodlari / D. Raxmatova, I. Yusupov – Ilmiy-uslubiy qo'llanma, 2023.